

Aan dit aardappelveld kleeft geen onrecht

Verschenen in De Morgen, 31 mei 2011

Johan Braeckman

Vorige zondag was ik een van de paar honderd mensen die vreedzaam duidelijk maakten de aangekondigde vernieling van een wetenschappelijke studie niet te appreciëren. Die studie bestond uit een veld met aardappelen die genetisch zijn gewijzigd, en ging na of ze resistent zijn tegen een schimmelziekte. Ik schrijf *bestond*, want zoals ondertussen bekend werd het veld finaal toch vernietigd. Een zestigtal politiemensen was niet opgewassen tegen de vernielzucht van een driehonderdtal volgelingen van Ned Ludd, die in het begin van de negentiende eeuw samen met zijn aanhangers fabrieken bestormde om er de machines te vernietigen. De negentiende-eeuwse luddieten vonden machines een bedreiging voor mens en milieu; hun hedendaagse erfgenamen beweren hetzelfde over de moderne wetenschap. Ongetwijfeld zullen landbouw- en voedingsexperts uitleggen wat het wetenschappelijke belang was van deze studie, en hoe ze kon bijdragen tot het vinden van duurzame oplossingen om wereldwijd miljoenen monden te voeden. Andere wetenschappers zullen duidelijk maken dat deze veldproef geen commerciële intenties verhulde. Men zal er wellicht ook op wijzen dat de plantenvernielers objectieve bondgenoten zijn van de producenten van fungiciden. Verder zal niemand die hen aan het werk zag geloven dat ze dit doen om de boeren te steunen. Met deze vrienden hebben de boeren geen vijanden meer nodig. En het ‘argument’ dat genetisch gewijzigde organismen onveilig zijn want niet voldoende onderzocht is hier al helemaal absurd. De vernielde veldproef probeerde immers net dat te doen: de (on)veiligheid onderzoeken. Uiteraard kunnen we discussiëren over tal van belangrijke kwesties omtrent genetisch gewijzigde organismen, maar ik wil het in dit stuk over een bepaalde kwestie in het bijzonder hebben.

Wetenschappelijke transparantie

Gevraagd naar de morele grond van hun vandalisme, verwijzen de neo-luddieten graag naar het begrip ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’. Ik heb zondagnamiddag, nadat het aardappelveld was vernietigd, de klassieke tekst uit 1849 van Henry David Thoreau over burgerlijke ongehoorzaamheid herlezen. Thoreau schreef dit artikel uit verzet tegen de slavernij en de Amerikaanse oorlog tegen Mexico. Als de overheid zo fundamenteel onrechtvaardig is dat ze zelfs slavernij toelaat, dan is burgerlijk verzet tegen de opvattingen, de wetten en handelingen van die overheid moreel correct. De directe intellectuele erfgenamen van Thoreau - waaronder Mohandas Gandhi, Martin Luther King en Leo Tolstoy - benadrukten dat burgerlijke ongehoorzaamheid gewelddoos moet zijn. Het is een eerste verschil met het ‘Veldvernielersfront’. Geweld betekent immers ook het bewust en intentioneel betreden en vernietigen van andermans eigendom. Maar het cruciale punt is dat men onmogelijk hard kan maken dat er aan het vernielde aardappelveld onrechtvaardigheid kleeft. In de democratie zoals wij ze kennen, is wetenschap zeer transparant en staat ze in sterke mate open voor kritiek: zowel van binnenuit, als van buitenaf. Wie denkt dat er iets fout is aan de aardappelproef heeft tal van middelen ter beschikking om gehoord te worden. Er is overigens jaren wetenschappelijk onderzoek aan deze proef voorafgegaan, hij was goedgekeurd door de bevoegde commissies en de veiligheidsvoorschriften zijn streng. Maar bovendien: wil men over authentieke burgerlijke ongehoorzaamheid spreken, dan moet men eerst alle legale middelen benutten. De Veldvernielersbeweging heeft evenwel nergens

een studie gepubliceerd waaruit zou blijken dat de proef gevaarlijk is. Niemand van de veldvernielers zette via publicaties, of op een wetenschappelijk congres of een democratisch politiek forum uiteen wat er concreet fout is aan dit onderzoek. Geen van de woordvoerders maakt duidelijk waarom deze wetenschappelijke studie onrechtvaardig is. Men weigert zelfs deelname aan debatten met mensen die kennis van zaken hebben over specifiek deze proef. Het is dan ook intellectueel oneerlijk om het in deze context over ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’ te hebben, en het besmeurt het gedachtegoed van Thoreau. De burgerlijke ongehoorzaamheid waar het Veldvernielersfront zo graag naar verwijst is relevant en moreel noodzakelijk als de democratie faalt, of als fundamentele mensenrechten in het gedrang komen. Dat is hier geenszins het geval.

Verwongen legitimatie van geweld

Wat is de fundamentele drijfveer van de neo-luddieten? Wat telkens terugkeert is de angst en afkeer voor alles wat ze beschouwen als ‘onnatuurlijk’. Of het nu over biotechnologie of pakweg stamceltherapie gaat, telkens duikt de conservatieve reflex op dat het aan de mens niet toekomt om “te sleutelen aan het natuurlijke”. Dat we reeds duizenden jaren gewassen veredelen, speelt blijkbaar geen enkele rol. Op een volstrekt ongenueanceerde, vaak compleet karikaturale manier moet de wetenschap het ontgelden. Zoals we in Wetteren konden waarnemen, leidt deze fundamenteel anti-humanistische houding tot een verwongen legitimatie van geweld, dat gerationaliseerd wordt door te verwijzen naar een valse interpretatie van ‘burgerlijke ongehoorzaamheid’. Het is dezelfde logica die Eric Rudolph ertoe bracht om aanslagen te plegen op abortusklinieken, en ‘unabomber’ Ted Kaczynski – een stichtend voorbeeld voor vele neo-luddieten – om bombrieven naar universiteiten te sturen. De Veldvernielersmilitie lapt fundamentele democratische principes aan haar combatlaarzen, onder het mom van veiligheid en rechtvaardigheid.

Dat Europarlementslid Bart Staes meestapt in het oneigenlijk gebruik van het begrip burgerlijke ongehoorzaamheid is dan ook volkomen ondoordacht. Laat ons de ‘logica’ even doordenken. Het zal Bart Staes niet onbekend zijn dat nogal wat mensen problemen hebben met windturbines. Ze zorgen voor geluidsoverlast, ze doden vogels en vleermuizen, ze zijn duur, vervuilend in productie en afbraak en volgens sommigen ook lelijk. In Edward Abbey’s schelmenroman *The Monkey Wrench Gang* vernietigt een groepje eco-activisten *billboards* die het Amerikaanse landschap vervuilen. Van *billboards* naar windmolens, het is maar een kleine stap. In Wetteren staan ze op een paar honderd meter afstand van het aardappelveld. Er zijn burgers genoeg die ze liever kwijt dan rijk zijn. Zou Bart Staes de vernieling van windmolens ook als “een vorm van democratische strijd” en “burgerlijke ongehoorzaamheid” beschouwen?